

Education at a Glance: OECD Indicators - 2004 Edition

Summary i Swedish

Utbildningsöversikt: OECD:s indikatorer – 2004 års upplaga

Sammanfattning på svenska

Ändrade ekonomiska och sociala förhållanden har givit utbildningen en allt mer central roll för enskilda människors och nationers framgångar. Humankapitalet har länge utpekats som en nyckelfaktor i kampen mot arbetslöshet och låga löner, men numera finns det också handfasta belägg för att utbildningsnivån är kopplad till en lång rad icke-ekonomiska vinster, däribland förbättring av hälsan och en djupare känsla av välbefinnande.

Fördelarna med utbildning har drivit fram ett ökat deltagande i ett växande utbud av lärandeaktiviteter bland människor i alla åldrar, från tidigaste barndom till framskriden vuxenålder. Allteftersom behovet av lärande växer och blir mer varierat, blir det regeringarnas uppgift att tillse att utbudet av lärandemöjligheter svarar mot verkliga, skiftande behov på ett kostnadseffektivt sätt.

Utbildningsöversikt: OECD:s indikatorer 2004 ger en rikhaltig, jämförbar och uppdaterad sammanställning av indikatorer på utbildningssystemens kapacitet, som representerar det professionella tänkandet i fråga om metodiken vid mätning av utbildningsväsendets nuvarande tillstånd på internationell nivå. Indikatorerna ger information om vilka mänskliga och ekonomiska resurser som investerats i utbildningen, om hur utbildnings- och undervisningssystemen fungerar och utvecklas samt om avkastningen på investeringar i utbildning. Publikationens viktigaste resultat är som följer:

Antal skolår i OECD-området

- **Den vuxna befolkningens genomsnittliga skolutbildningstid** i OECD-länderna är 11,8 år, om man utgår från nu gällande läroplaner. För de 18 länder som ligger över OECD-genomsnittet varierar den genomsnittliga skolutbildningstiden mellan 11,8 och 13,8 år. För de återstående 12 länderna är spridningen större mer än fyra år – från den kortaste tiden 7,4 år till 11,8 år (tabell A1.1).

Grundförutsättningar för framgångsrik debut på arbetsmarknaden

- I 17 av 20 OECD-länder med jämförbara förhållanden är andelen av befolkningen med **fullständig gymnasieutbildning ("studentexamen")** vid normal examensålder högre än 70 procent. I Danmark, Tyskland, Japan, Norge, Polen och Schweiz är studentexamensknoten 90 procent eller mer. Den uppgift som nu gäller är att tillse att den återstående andelen inte lämnas bakom, med den risk för social utslagning som detta kan innebära (tabell A2.1).
- En jämförelse av skolutbildningsnivån för åldersgruppen 25-34 år med nivån för åldersgruppen 45-54 år inom samma population visar att andelen individer med **fullständig gymnasieutbildning** har ökat i nästan alla OECD-länderna. I några länder har det gått snabbt: I två tredjedelar av länderna ligger denna andel mellan 70 och 95 procent för den yngsta generationen. Många länder med traditionellt låga utbildningsnivåer är på väg att hinna ikapp (tabell A2.2).

Högskolekompetens

- I de 17 OECD-länderna med jämförbara förhållanden avlägger i genomsnitt 32 procent av befolkningen vid normal examensålder **akademisk grundexamen eller motsvarande högskoleexamen** – ett genomsnittsvärde som täcker en skala från mindre än 20 procent i Österrike, Tjeckiska Republiken, Tyskland och Schweiz till mer än 40 procent i Australien, Finland, Island och Polen (tabell A3.1).
- Om man mäter på grundval av skolutbildningsnivån, har det skett en ökning av tillgången till **högskoleutbildade personer** inom OECD-ländernas vuxna befolkning. Större delen av denna ökning kan dock tillskrivas avsevärda öknings av antalet examinationer på postgymnasial nivå i ett jämförelsevis litet antal länder (tab. A3.4).
- I genomsnitt **avbryter en tredjedel av studenterna** i OECD-länderna **si högskoleutbildning** innan de avlagt grundexamen (tabell A3.2).
- I alla OECD-länderna avlägger inemot en tredjedel av de studenter som **när grundexamensnivå** sin akademiska grundexamen eller motsvarande högskoleexamen på något av ämnesområdena humaniora-samhällsvetenskaper, företagsekonomi eller juridik. De näst mest eftersökta **studieområdena** har anknytning till naturvetenskaper (ingenjörsvetenskap, verkstads- och byggnadsteknik, biologi, fysik, jordbruk, matematik och datavetenskap, vari dock inte ingår hälsovård och socialvetenskap), där en av fyra studerande avlägger examen (tabell A4.1).

- Inom *humaniora och samhällsvetenskaper, pedagogik, hälsovård och socialvetenskap* är mer än två tredjedelar of **personerna med akademisk examen** eller likvärdig högskoleexamen **kvinnor**, vilket är ett genomsnittsvärde för OECD-länderna. Mindre än en tredjedel av utexaminerade personer i matematik och datavetenskap och mindre än en femtedel av dem med examen inom ingenjörsvetenskap, verkstadsteknik och byggnadsteknik är kvinnor (tabell A4.2).
- Andelen **kvinnor med akademisk examen eller motsvarande högskoleexamen** är lika stor eller större än andelen män i de flesta OECD-länderna, men fortfarande tenderar fler män än kvinnor att nå högre forskarbehörighet, som exempelvis doktorsgraden (tabell A4.2).

Inlärningsresultatens kvalitet på grundskolenivå

- I en jämförelse mellan nio länder visade fyra (Grekland, Ungern, Island och Slovenien) statistiskt signifikanta ökningarna i den genomsnittliga **läsförmågan bland fjärdeklassare** under perioden 1991-2001, från en ökning med 16 poäng i Ungern till en ökning med 41 poäng i Grekland. I motsats därtill har Sveriges resultat backat under denna period, från 513 poäng 1991 till 498 poäng 2001 (tabell A5.1).
- I Ungern drog förbättringarna bland **den bästa fjärdedelen av de studerande** upp medelvärden. I Sverige bidrog däremot en nedgång inom den bästa fjärdedelen till en försämring av svenska elevers genomsnittliga resultat (tabell A5.1).
- År 1991 **nådde flickorna bättre resultat än pojkarna** i alla de nio länderna. År 2001 fanns skillnader till flickornas fördel kvar i de flesta länderna, medan mätbara skillnader hade försvunnit i Italien och på Island (tabell A5.2).

Inlärningsresultatens kvalitet mot slutet av gymnasieskolan

- I OECD-länderna uppvisade i genomsnitt tio procent av **15-åringarna läs- och skrivkunnighet på nivå 5**, som bl.a. innebär informationsvärderig och hypotesformuleringar på grundval av specialkunskaper samt tillägnande av föreställningar, som strider mot förväntningar. Detta procenttal varierar dock från 19 procent i Finland och Nya Zeeland till mindre än en procent i Mexico. I genomsnitt har tolv procent av 15-åringarna bara förvärvat de mest **grundläggande läs- och skrivfärdigheterna på nivå 1**, och ytterligare sex 6 procent hamnar t.o.m. under detta (tabell A6.1).
- **15-åringar** i Japan uppvisar de högsta medelvärdena i **matematikkunskaper**, även om deras noteringar inte kan statistiskt skiljas från studerande i två andra topppresterande länder, Korea och Nya Zeeland. På skalan för **naturvetenskapliga kunskaper**, når studerande i Japan och Korea de högsta genomsnittsresultaten (tabellerna A7.1 och A7.2).
- Även om det föreligger stora skillnader med avseende på medelresultaten från land till land, är **resultatvariationen bland 15-åringar inom varje enskilt land** många gånger större. Stora resultat skillnader är dock inte en nödvändig förutsättning för att ett land ska kunna nå en hög generell resultatnivå. Tvärtom gäller att fem av länderna med de mista variationerna i fråga om matematikkunskaper, nämligen Canada, Finland, Island, Japan och Korea, nådde alla signifikant högre nivåer än OECD-genomsnittet; och fyra av dem – Canada, Finland, Japan och Korea – ligger bland sex högst presterande länderna med avseende på matematikkunskaper (tabell A7.1).

Könsskillnader i inlärningsresultat och elevattityder

- På fjärde årskursnivån är flickornas prestationer i genomsnitt betydligt bättre än pojkarnas i fråga om **läsfärdigheter**, och vid 15 års ålder tenderar **könsklyftan** i fråga om läskunnighet vara stor (tabellerna A9.2 och A9.3).
- I **matematik** tenderar 15-åriga pojkar att vara något bättre i de flesta länderna; i **naturvetenskaper** är **könsmönstren** mindre utpräglade och mindre ojämna (tabell A9.2).
- I **samhällskunskap** kan få könsskillnader observeras bland 14-åringar (tabell A9.4).
- Kvinnliga elever synes ha större **förväntningar på framtida yrkesverksamhet** än de manliga, men det råder en avsevärd variation med avseende på förväntningarna inom bägge könen i samtliga länder (tabell A9.1).
- I ungefär hälften av länderna föredrog de kvinnliga eleverna **samverkansbaserat lärande** mer än vad de manliga gjorde, medan manliga studerande i de flesta länder tenderade att föredra **konkurrensbaserat lärande** mer än vad de kvinnliga gjorde (tabell A9.5b).

Skolnärvaro och engagemang i skolan

- I genomsnitt ger nästan en fjärdedel av **15-åringarna** uttryck för en negativ syn på sin **samhörighetskänsla** med skolan, och genomsnittligt var det en av fem som uppgav att han eller hon nyligen hade skolkat, kommit för sent eller hoppat över lektioner (diagram A8.1).
- Elever i Österrike, Sverige och Schweiz synes ha en särdeles stark **samhörighetskänsla**, medan elever i Belgien, Tjeckiska Republiken, Japan, Korea och Polen gav uttryck för en samhörighetskänsla under genomsnittet (tabell A8.1).
- I de flesta länderna uppvisade den allmänna förekomsten av elever med låg **samhörighetskänsla** en signifikant variation inom skolorna, och **variationen mellan olika skolor** var ännu större för indikatorn skolnärvaro (indikator A8).
- På den individuella elevnivån var **förhållandet mellan skolnärvaro och samhörighetskänsla** svagt, vilket tyder på att det finns många elever som saknar samhörighetskänsla, men som ändå deltar i undervisningen regelbundet och vice versa (diagram A8.3).
- I motsats därtill tenderar – på skolnivå – elevers **samhörighetskänsla och deras skolnärvaro** att gå hand i hand och ha ett nära samband med **studieprestationer**, vilket tyder på att elever i skolor med hög engagemangsnivå också brukar nå goda studieresultat (diagram A8.3).
- Analysen avslöjar i synnerhet att en avsevärd andel av de elever som når jämförelsevis goda studieresultat ändå uppger sig ha låg samhörighetskänsla (diagram A8.4).

Utbildningens sysselsättningsmässiga fördelar

- **Sysselsättningsgraden** ökar med skolutbildningsnivån i de flesta OECD-länderna. Med mycket få undantag är sysselsättningsgraden för personer med postgymnasial utbildning markant högre än för personer med enbart gymnasiekompetens. Bland

männen är klyftan särdeles bred mellan dem som har fullständig gymnasieutbildning och dem som saknar sådan (tabell A10.1a).

- **Sysselsättningsgraden bland kvinnor** med lägre utbildningsnivå än gymnasium är särdeles låg. Bland kvinnor med akademisk grundexamen eller motsvarande högskolekompetens är sysselsättningsgraden drygt 75 procent i alla utom fyra länder, men är fortfarande mindre än motsvarande siffra för männen i alla länderna (tabell A10.1a).
- **Könsklyftan med avseende på sysselsättningsgraden** minskar med högre utbildningsnivå. Avståndet är 23 procentenheter bland personer utan gymnasieutbildning och elva procentenheter bland de personer som har den högsta teoretiska utbildningen (tabell A10.1a).

Ekonomiska fördelar för den enskilde

- Det finns ett positivt samband mellan **utbildning och inkomster**. I många länder utgör fullständig gymnasieutbildning en brytpunkt, bortom vilken den postgymnasiala utbildningen premieras ekonomiskt i särskilt hög grad. I alla länderna tjänar akademiker och andra högskoleutbildade personer avsevärt mer än personer med enbart gymnasieutbildning. Inkomstskillnaderna mellan gymnasieutbildning och postgymnasial utbildning är i allmänhet större än inkomstskillnaderna mellan gymnasieutbildning och enbart grundskola eller lägre (tabell A11.1a).
- **Personer med enbart grundskoleutbildning** tjänar i allmänhet mellan 60 och 90 procent av gymnasieutbildade personers inkomster (tabell A11.1a).
- **Kvinnor tjänar fortfarande mindre än män** på likartad skolutbildningsnivå (tabell A11.1b).

Utbildning, arbetskraftens produktivitet och ekonomisk tillväxt

- Färska analyser av **humankapitalet** i 14 OECD-ekonomier – baserade på läs- och skrivkunnehetspoäng – tyder på signifikanta positiva **effekter på tillväxten** (indikator A12).
- Ökningar av tillgången till **humankapital** höjer arbetskraftens produktivitet och fungerar även som pådrivare av teknisk utveckling (indikator A12).
- Ökad **arbetskraftsproduktivitet** låg bakom mist hälften av **BNP-tillväxten per capita** i de flesta OECD-länderna under perioden 1990-2000 (diagram A12.1).
- I OECD-området överhuvudtaget beräknas en ökning av den genomsnittliga skolutbildningstiden med ett år höja produktionen per capita med mellan tre och sex procent (indikator A12).

Pengar investerade i utbildning

Utgifter per studerande

- OECD-länderna **spenderar** 4 819 US-dollar **per grundskoleelev**, 6 688 US-dollar **per gymnasieelev** och 12 319 US-dollar **per högskolestuderande**, men dessa genomsnittsvärden döljer en bred skala av utgiftstyper i de olika länderna. Som genomsnittsvärde – uträknat som det enkla medelvärdet för alla OECD-länderna –

spenderade länderna 2,2 gånger så mycket per högskolestuderande än på grundskolenivå (tabell B1.1).

- Om man utesluter forsknings- och utvecklingsverksamhet (F&U), utgör **utgifterna för universitets- och högskoleinstitutioner** i genomsnitt 7 203 US-dollar och ligger mellan 4 000 US-dollar eller mindre i Grekland, Mexico, Polen och Turkiet och drygt 8 000 US-dollar 8 000 i Australien, Belgien, Danmark, Irland, Nederländerna, Sverige, Storbritannien och USA (tabell B1.1).
- I några OECD-länder kan låga årliga kostnader per högskolestuderande fortfarande utläsas som höga **generella kostnader per högskolestuderande** på grund av att de studerande bedriver universitets- eller högskolestudier under en lång period (tabell B1.3).
- Lägre kostnader kan inte utan vidare antas vara liktydigt med **lägre kvalitet på utbildningstjänsterna**. Australien, Finland, Irland, Korea och Storbritannien, som har måttliga utbildningskostnader per elev på grundskole- och gymnasienivå, hör till de OECD-länder som uppvisar de högsta prestationsnivåerna för 15-åriga elever på kärnämnesområdena (indikatorerna A6 och B1).
- Det finns signifikanta skillnader mellan andelen investerade pengar och andelen studerande inskrivna på universitet och högskolor. Bland de 24 OECD-länder för vilka data är tillgängliga går i genomsnitt 24 procent av alla utgifterna för utbildningsinstitutioner till universitet och högskolor, medan endast 14 procent av eleverna utbildar sig på denna nivå (tabell B1.4).
- **Utgifterna** per grundskole-, gymnasie- och postgymnasial studerande ökade med 29 procent eller mer **mellan 1995 och 2001** i Australien, Grekland, Irland, Polen, Portugal, Spanien och Turkiet. På universitets- och högskolenivå har anslagen till utbildningsväsendet inte alltid hållit jämna steg med den snabba inskrivningsökningen (tabell B1.5).
- I sju av de 22 OECD-länder för vilka data är tillgängliga minskade **utgifterna för utbildningsinstitutionerna per högskolestuderande** – uttryckta i US-dollar – **mellan 1995 och 2001**, medan BNP per capita ökade under samma period (tabell B1.6).

Andelen av de offentliga intäkterna som investerats i utbildning

- OECD-länderna spenderar 6,2 procent av sin samlade BNP på sina utbildningsinstitutioner (tabell B2.1a).
- I 17 av de 18 OECD-länder för vilka data är tillgängliga, ökade **offentliga och privata anslag till utbildningsinstitutioner** i reala termer med mer än fem procent **mellan 1995 och 2001**. I motsats till tendenserna i början av 1990-talet tenderade dock ökningarna av anslagen till utbildningsinstitutioner att sacka efter de offentliga inkomsternas tillväxt (tabellerna B2.1a och B2.2).
- Canada, Korea och USA spenderar mer än två procent av sin BNP på **universitets- och högskoleutbildning** (tabell B2.1b).

Offentliga och privata finansieringskällor

- **Utbildningsväsendet finansieras fortfarande främst med offentliga medel:** 88 procent av alla pengar till utbildningsinstitutionerna kommer direkt från offentliga

finansieringskällor. **Privat finansiering** är dock signifikant i Korea (där den utgör 43 procent av de sammanlagda utgifterna), USA (snart en tredjedel av de sammanlagda utgifterna), Australien och Japan (nästan en fjärdedel av de sammanlagda utgifterna) (tabell B3.1).

- I ett antal OECD-länder betalar **staten större delen av kostnaderna för grundskole- och gymnasieutbildningen**, men överlåter skötseln av utbildningsinstitutionerna på dessa nivåer till den privata sektorn. Detta ger ett större urval av studiemöjligheter, utan att det byggs upp barriärer, som hindrar elever från låginkomsthushåll att följa vissa undervisningsformer (tabellerna B3.2a och B3.3).
- **Universitets- och högskoleinstitutioner** tenderar att hämta en mycket högre andel av sina medel från **privata källor** än grund- och gymnasieskolor. Den privata andelen varierar från knappt fyra procent i Danmark, Finland, Grekland och Norge till drygt tre fjärdedelar i Korea, men däri igår offentligt subventionerade privata betalningar (tabell B3.2b).
- I en tredjedel av länderna – Australien, Belgien, Canada, Ungern, Korea, Nederländerna, Sverige, Storbritannien och USA – utgör den andel av **kostnaderna för universitet och högskolor som täcks av andra privata institutioner än hushåll** tio procent eller mer (tabell B3.2b).
- På samtliga utbildningsnivåer råder det blandade **tendenser i fråga om den offentliga respektive den privata sektorns andel av utbildningskostnaderna**, varvid några länder alltmer går över till offentlig finansiering, medan andra rör sig i riktning mot privat kostnadstäckning. I de flesta fall har en övergång till en större andel privat finansiering inte lett till en minskning av den offentliga sektorns kostnader i absoluta tal (tabellerna B2.2, B3.2a och B3.2b).

Utbildningsväsendets andel av statsbudgeten

- **I genomsnitt använder OECD-länderna 12,7 procent av de totala offentliga utgifterna på utbildningsväsendet.** Siffran för de enskilda länderna varierar dock från mindre än tio procent i Tjeckiska Republiken, Tyskland, Luxemburg och Slovakien till 24 procent i Mexico (tabell B4.1).
- **Offentlig finansiering of utbildningsväsendet** är en samhällspolitisk prioritet, även i OECD-länder med föga offentligt engagemang på andra områden (tabell B4.1).
- **Offentliga utgifter för utbildningsväsendet har tenderat att växa snabbare än de totala offentliga utgifterna**, men inte så snabbt som BNP. Offentliga utgifter för utbildningsväsendet, uttryckt som en procentuell andel av de sammanlagda offentliga utgifterna, växte snabbare mellan 1995 och 2001 i Danmark, Mexico och Sverige (tabell B4.1).

Omfattning och karaktär av de statliga subventionerna till hushåll

- **Offentliga subventioner för elever och hushåll** är tydligt redovisade främst på universitets- och högskolenivå (tabellerna B5.1 och B5.2).
- I genomsnitt utgörs 17 procent av de **offentliga anslagen till universitet och högskolor** av stöd till **elever, hushåll och andra privata institutioner**. I Australien, Danmark, Nya Zeeland, Norge, Sverige och USA står offentliga subventioner för ca

30 procent eller mer av budgetanslagen till det offentliga universitets- och högskoleväsendet (tabell B5.2).

- **Subventioner** är i allmänhet tydligare i sådana system där eleverna förväntas betala åtminstone en del av kostnaden för sin utbildning (indikator B5).
- **Subventionerade studielånsystem** tenderar att fungera i länder där en stor andel av aktuella årsklasser bedriver universitets- och högskolestudier. I de flesta OECD-länderna har mottagarna av offentliga subventioner en avsevärd grad av självbestämmande när det gäller subventionernas användning. I alla de rapporterade OECD-länderna spenderas subventionerna huvudsakligen utanför utbildningsinstitutionerna och, i ett av tre av dessa länder, uteslutande utanför dem (tabell B5.2).

Fördelningen av anslagna medel inom institutionerna

- I genomsnitt kan en fjärdedel av utgifterna för universitets- och högskoleväsendet tillskrivas **forskning och utveckling (R&D) på universitet och högskolor**. Signifikanta skillnader bland OECD-länderna med avseende på vikten för R&D vid universitets- och högskoleinstitutionerna förklarar delvis de stora skillnaderna i fråga om utgifter per högskolestuderande (tabell B6.1).
- Beträffande nivåerna nedanför universitet och högskolor står de **löpande utgifterna för** genomsnittligt 92 procent av de totala utgifterna i alla OECD-länderna. I alla utom fyra OECD-länder spenderas 70 procent eller mer av de löpande utgifterna – på dessa utbildningsnivåer – på **personallöner** (tabell B6.3).

Tillträde till utbildningsväsendet, deltagande i undervisningen och studieresultat

---

Förväntat antal utbildningsår

- I 24 av 27 OECD-länder **deltar de enskilda individerna i undervisningen i det formella utbildningsväsendet** under en tid av mellan 16 och 20 år, i genomsnitt. Större delen av variationerna bland länderna i detta avseende härrör från skillnader i fråga om rekryteringen till gymnasieskolorna (tabell C1.1).
- **Skoltiden** ökade under perioden 1995 – 2002 i alla OECD-länder som inrapporterar jämförbara data (tabell C1.1).
- I hälften av OECD-länderna deltog mer än 70 procent of **barn i åldersgruppen tre till fyra** i antingen i förskole- eller lågstadieprogram. I spektrumets andra ände kan en 17-årig förväntas tillbringa genomsnittligt 2,7 år på universitet eller högskola (tabell C1.2).
- I flertalet OECD-länder kan **kvinnor förväntas få genomsnittligt 0,7 fler år i utbildningsväsendet** än män (tabell C1.1).

Inledning av universitets- och högskolestudier

- Numera kommer varannan ung människa i OECD-området att **påbörja ett universitetsutbildningsprogram eller likvärdig utbildning** under sin livstid (tabell C2.1).

- Som genomsnittsvärde för OECD-länderna gäller **att en 17-årig nu kan förväntas följa universitets- och högskoleutbildningsprogram i 2,7 år**, varav 2,0 år på heltid. I Finland, Korea och USA kan studenterna förväntas få universitets- och högskoleutbildning i omkring fyra år på heltid och på halvtid (tabell C2.2).
- Med undantag för Österrike och Frankrike, växte **deltagandet i universitets- och högskoleutbildning** i samtliga OECD-länderna **mellan 1995 och 2002** (tabell C2.2).
- **Majoriteten av studenterna vid universitet och högskolor är inskrivna vid offentliga institutioner**, men i Belgien, Japan, Korea, Nederländerna och Storbritannien, är de flesta studenterna inskrivna vid privat förvaltade institutioner (tabell C2.3).

Universitets- och högskoleväsendes internationalisering

- **År 2002 var 1,90 miljoner studenter inskrivna vid läroanstalter utanför sina ursprungsländer** inom OECD och aktuella partnerländer, som meddelat uppgifter i denna publikation. Detta utgjorde en 15-procentig ökning av den totala studenttrörligheten sedan året dessförinnan (tabell C3.6).
- Fem länder (Australien, Frankrike, Tyskland, Storbritannien och USA) tar emot nästan 73 procent av alla **utländska studenter som bedriver studier i OECD-området** (diagram C3.2).
- I absoluta tal är det Frankrike, Tyskland, Grekland, Japan, Korea och Turkiet som är de **största "leverantörerna" av utländska studerande från OECD-länderna** till andra OECD-länder och till partnerländer. **De flesta utländska studenterna från partnerländerna** i OECD och partnerländerna kommer från Kina, Indien och Sydostasien (tabell C3.2).
- I förhållande till ett lands totala antal inskrivna universitets- och högskolestuderande varierar **den procentuella andelen utländska studenter inskrivna i OECD-länderna** från mindre än en procent till nästan 18 procent i Australien och Schweiz. I förhållande till respektive storlek är det Australien, Österrike, Belgien, Frankrike, Tyskland, Schweiz och Storbritannien som tar i de flesta utländska studenterna, om man mäter dem som en procentuell andel av det sammanlagda antalet inskrivna universitets- och högskolestuderande (tabell C3.1).
- I Finland, Spanien och Schweiz är mer än en av sex utländska studenter engagerad i synnerligen teoretiska, avancerade forskningsprogram (tabell C3.4).
- Beträffande **studieinriktning** bedriver 30 procent eller mer **av de utländska studenterna** natur- eller ingenjörsvetenskapliga studier i Australien, Finland, Tyskland, Sverige, Schweiz och Storbritannien (tabell C3.5).

Övergången från utbildning till arbetsliv

- Som genomsnittsvärde för de berörda länderna gäller **att en 15-årig kan förväntas förbli inom det formella utbildningsväsendet i knappt sex och ett halvt år**. I 17 av de undersökta 28 länderna varierar denna period från nästan sex till sju och ett halvt år (tabell C4.1a).
- Utöver det förväntade antalet år inom utbildningsväsendet gäller att en 15-årig kan förväntas inneha en anställning under 6,4 år av den instundande 15-årsperioden, att vara arbetslös i sammanlagt 0,8 år och att stå utanför arbetsmarknaden i 1,3 år. Den

största variationen mellan länderna gäller arbetslöshetsperiodernas genomsnittliga längd. (tabell C4.1a).

- **I 23 av 27 OECD-länder befinner sig fler kvinnor än män i utbildning.** Män i åldersgruppen 20-24 år har större utsikter att få anställning. Den procentuella andelen individer i åldersgruppen 20-24 år, som inte befinner sig i utbildning, varierar mellan 50 och 70 procent i de flesta OECD-länderna (tabell C4.2a).
- I några länder är vanligen utbildningstid och förvärvsarbete två separata perioder i livet, medan de i andra länder är inflätade i varandra. **Program med arbetspraktik under studietiden**, som är relativt vanliga i europeiska länder, erbjuder strukturerade utbildningsvägar till erkända yrkeskvalifikationer. I andra länder är initial utbildning och förvärvsarbete sällan sammankopplade (diagram C4.4).
- **Andelen individer i åldersgruppen 20-24-år utanför utbildningsväsendet** och utan fullständig gymnasieutbildning är mindre än tio procent i bara åtta av 27 OECD-länder. I elva länder utgör denna möjliga riskgrupp mellan 10 och 18 procent av åldersgruppen, och i de återstående åtta OECD-länderna hör mer än 20 procent av åldersgruppen till dessa kategorier (tabell C5.1).
- Den procentuella andelen män i åldersgruppen 20-24 år, som hör till denna "riskgrupp", är större än den procentuella andelen kvinnor som hör till samma grupp i 19 av 27 länder, mest påfallande i Grekland, Island, Irland, Italien, Portugal och Spanien. De länder där motsatt tendens är mest markant är Danmark, Luxemburg och Turkiet (tabell C5.1).

Inlärningsmiljö och skolorganisation

Omfattning av meddelad undervisning

- Mellan sju och fjorton års ålder får eleverna i genomsnitt 6 868 **timmars undervisning**, varav 1 576 timmar mellan sju och åtta års ålder, 2 510 timmar mellan nio och elva år och 2 782 timmar mellan tolv och fjorton år (tabell D1.1).
- Elever mellan sju och åtta års ålder får i OECD-länderna i genomsnitt 752 timmar per år av **obligatorisk undervisningstid** och 788 timmar per år av **avsedd undervisningstid i klassrummet**. Elever mellan åldrarna nio och elva ska få inemot 50 timmar mer av undervisningstid per år än elever i åldersgruppen sju till tio år, och elever i åldrarna tolv till fjorton ska få nästan 100 timmar mer per år än elever i åldersgruppen nio till elva. Dessa siffror varierar dock signifikant från land till land (tabell D1.1).
- **Undervisningen i läsning och skrivning, matematik och naturvetenskapliga ämnen** fyller nästan hälften av den obligatoriska undervisningstiden för eleverna mellan nio och elva år och 41 procent av undervisningstiden för eleverna mellan tolv och fjorton års ålder. Bland länderna råder det en bred variation i fråga om den procentuella andelen av årskursen för nio- till elvaåringar som är ägnad läsning och skrivning som obligatoriskt ämne: från tolv procent av årskursen i Portugal till 31 procent i Slovakien (tabell D1.2).

Principer för intagning till gymnasium

- På grundval av rektorsrapporter från år 2002 är elevernas betyg det mest använda **kriteriet för intagning till gymnasium**, även om det råder stora skillnader mellan länderna. Mer än 80 procent av eleverna i Finland, Ungern och Norge läser vid skolor, där elevernas **studieprestationer** alltid används som kriterium för intagning, medan motsvarande andel i Spanien är mindre än tio procent (tabell D5.1).
- Det näst vanligaste **intagningskriteriet** är elevernas behov av och intresse för aktuellt program och deras bostadsort inom ett visst geografiskt område (tabell D5.1).
- För **grupperingen av eleverna** är det oftast använda kriteriet **elevers val** av ett visst ämnesområde eller program. I genomsnitt är det ca 73 procent av eleverna som läser vid skolor där detta kriterium alltid används. Det motsatta förhållandet råder i Mexico, där nästan hälften av eleverna följer undervisningen i skolor där denna princip aldrig tillämpas. Att gruppera eleverna på sådant sätt att man säkerställer att klasserna innehåller en **blandning av begåvnings typer** är den näst vanliga principen, följt av åldersgrupperingsprincipen (tabell D5.3).
- Skolorna i den nederländskspråkiga delen (Flandern) av Belgien samt i Ungern, Irland och Italien är i genomsnitt mer selektiva vid såväl intagning som gruppindelning av eleverna än det internationella genomsnittet. I motsats därtill förefaller skolorna i Spanien och Sverige vara mindre selektiva i sina intagningsprinciper än det internationella genomsnittet, och de synes också använda selektiva grupperingsprinciper mindre ofta (diagram D5.3).

Klasstorlek och elev/lärarkvot

- Den **genomsnittliga klasstorleken** i grundskolan är 22, men varierar mellan länderna från 36 elever per klass i Korea till mindre än hälften av det antalet i Grekland, Island och Luxemburg (tabell D2.1).
- **Antalet elever per klass** ökar genomsnittligt med två elever mellan grundskolans mellan- och högstadium, men **kvoten mellan antalet elever och undervisande personal** tenderar att minska ju högre upp i utbildningsväsendet man kommer, beroende på att antalet årliga undervisningstimmar ökar (tabell D2.1).
- **Undervisande och icke-undervisande personal** i grundskola och gymnasium varierar från mindre än 81 personer per 1 000 inskrivna elever i Japan, Korea och Mexico till 119 personer eller mer per 1 000 elever i Frankrike, Ungern, Island, Italien och USA (tabell D2.3).

Lärarlöner

- Grundskolläraernas löner **mitt i karriären** varierar mellan mindre än 10 000 US-dollar i Slovakien till 40 000 US-dollar och mer i Australien, Tyskland, Japan, Korea, Skottland, Schweiz och USA (tabell D3.1).
- I genomsnitt överstiger **gymnasieläraernas lön per undervisningstimme** grundskolläraernas med ca 40 procent, även om skillnaden är mindre än fem procent i Nya Zeeland, Turkiet och USA och så stor som 82 procent i Spanien, där skillnaden mellan undervisningstiden i grundskola respektive gymnasium är störst (tabell D3.1).
- **Topplönerna** är i genomsnitt ca 70 procent högre än ingångslönerna för både grundskole- och gymnasielärare, även om skillnaderna på den punkten är stora mellan

länderna, till största delen beroende på antalet år det tar för en lärare att arbeta sig upp genom lönegraderna. I exempelvis Korea är topplönerna nästan tre gånger så höga som startlönerna, men det tar 37 år att nå den högsta lönegraden (tabell D3.1).

- **Lärlöner steg i reala termer mellan 1996 och 2002 i praktiskt taget alla länderna**, varvid de största ökningarna kan noteras i Ungern och Mexico. De spanska grundskole- och gymnasielärares löner sjönk i reala termer under samma period (tabell D3.3).

Lärarnas arbetstid

- Antalet **undervisningstimmar per år i offentliga grundskolor** är i genomsnitt 803, men varierar från 617 i Japan till 1 139 i USA (tabell D4.2).
- Det genomsnittliga antalet **undervisningstimmar på skolans lägre stadier** är 717, men varierar från 513 i Japan till 1 167 i Mexico (tabell D4.2).
- Det genomsnittliga antalet **undervisningstimmar på skolans högre stadier** är 674, men varierar från 449 i Japan till 1 121 i USA (tabell D4.2).
- Den procentuella andelen av **arbetstiden som ägnas åt undervisning** är högre i grundskolan än i gymnasiet. På bägge nivåerna är den procentuella andelen av arbetstiden som ägnas åt undervisning större än 50 procent i bara en minoritet av länderna (tabell D4.1 och diagram D4.2).
- **Reglerna för lärarnas arbetstid** varierar. I flertalet länder är lärarna formellt ålagda att arbeta ett visst antal timmar; i andra länder preciseras endast undervisningstiden i antalet lektioner per vecka (indikator D4).

Beslutsfattandets fördelning på skolans lägre stadier

- På grundval av data för 2003 kan man säga att **beslutsfattandet** är mest centraliserat (dvs. besluten fattas på regerings-, delstats- eller landstingsnivå) i Australien, Österrike, Grekland, Luxemburg, Mexico, Portugal, Spanien och Turkiet, varvid den nationella regeringen är särdeles dominerande i Grekland (88 procent av besluten fattas inom statsförvaltningen) och Luxembourg (66 procent) (tabell D6.1).
- Besluten fattas oftare **på skolnivå** i Tjeckiska Republiken, England, Ungern, Nya Zeeland och Slovakien och – i synnerhet – i Nederländerna, där alla beslut fattas på skolnivå (tabell D6.1).
- **Beslutfattande, som gäller undervisningens organisation**, sker i dominerande grad på skolorna i alla OECD-länderna, medan **beslut om planering och strukturer** oftast ankommer statsförvaltningens centralare organ. Bilden är mer blandad i fråga om **beslut om personaladministration samt fördelning och användning av resurser** (tabell D6.2).
- **Nätt och jämt hälften av de beslut som fattas av skolorna själva tas i fullständig autonomi**, vilket i stort sett gäller de beslut som fattas inom ramar fastställda av en högre myndighet. Beslut som fattas av skolorna i samråd med andra skolor är relativt sällsynta. Beslut med avseende på planering och strukturer är mer sällsynta på skolnivå än beslut som gäller andra områden (tabell D6.3).
- **Mellan 1998 och 2003 blev beslutsfattandet i de flesta länderna mer decentraliserat**, mest iögonfallande i Tjeckiska Republiken, Korea och Turkiet.

Motsatt trend kunde observeras i Belgiens franskspråkiga regioner och i Grekland (diagram D6.3).

Utöver en uppdaterig av de traditionella indikatorerna innehåller denna upplaga följande nya indikatorer:

- **A5: Tendenser i läsfärdighet:** bedömer skolbarns läsfärdigheter i åldern omkring nio år, både generellt och könsvist.
- **A8: Elevengagemang:** undersöker två dimensioner av elevengagemanget, nämligen dels elevernas samhörighetskänsla, dels deras deltagande i skolundervisningen; dessutom redovisas i vilken omfattning dessa företeelser skiljer sig från land till land.
- **D5: Elevintagnings- placerings- och grupperingspolicies:** undersöker dessa policies, så som dessa tillämpas på gymnasienivå, när utbildningsutbudet börjar visa större olikheter.
- **D6: Beslutsprocesser i utbildningsväsendet:** undersöker beslutsprocessernas struktur och redovisar i stora drag vilka myndigheter som fattar vilka beslut på vilka områden av utbildningsväsendet samt den grad av självständighet med vilken aktuellt tjänsteställe fattar dessa beslut.

Dessutom förekommer flera *nya analyser* i alla de traditionella indikatorer, där man redovisar:

- Demografiska faktorer som påverkar den framtida tillgången till kvalificerade individer (indikator A1)
- Tendenser med avseende på förhållandet mellan skolutbildningsnivå och den arbetsföra befolkningens aktivitet (A10)
- En jämförelse av relativa inkomster över tid, både generellt och könsvist (A11)
- En jämförelse av fördelningarna av utgifter och studerande med hänsyn till utbildningsstadium (B1)
- En nedbrytning av de privata utbildningskostnaderna mellan hushållsutgifter och andra privata utgifter (B3)
- Inskrivningsmönstret per levnadsår för yngre vuxna (C1)
- Tendenser i studentrörlighet och analys av ämnen studerade av utländska studenter (C3)
- Jämförelser över tid av hur övergången mellan utbildning och förvärvsarbete handhas (C4)
- En profil, baserad på födelseland, med avseende på ungdomar med låga utbildningsmeriter (C5)
- En jämförelse mellan offentliga och privata institutioner med avseende på antalet studerande i förhållande till antalet lärare (D2)
- Andelen undervisningstid av en lärares totala arbetstid (D4)

Nya indikatorer i denna upplaga

Upplysningar för redaktörerna

Siffrorna avser vanligen läsåret 2002 eller räkenskapsåret 2001, om annat ej har angivits. De siffror som gäller 15-årigars läs- och skrivfärdigheter, matematikkunskaper och naturvetenskapliga kunskaper samt de studerandes engagemang är hämtade från *Programme for International Student Assessment (PISA)*, 2000 års upplaga.

De indikatorer som redovisats i boken är baserade på underlag hos OECD per den 30 juni 2004. Eventuella revideringar av lämnade uppgifter, som gjorts av länderna efter detta datum och som påverkar indikatorvärdena, redovisas på OECD:s webbplats med adressen: www.oecd.org/edu/eag2004.

Ordförklaringar

Avancerade forskningsprogram: Därmed avses utbildningsprogram på universitet och högskolor, som leder direkt till erhållande av en hög vetenskaplig merit, t.ex. doktorsgraden i ett ämne.

Skolutbildningsnivå: Därmed avses den högsta fullständiga formella utbildning som en enskild människa har uppnått, enligt ISCED:s (se nedan) definition.

Sysselsättningsgrad: Därmed avses antalet förvärvsarbetande personer, uttryckt som en procentuell andel av det totala antalet personer i den studerade populationen.

Utgifter för utbildningsinstitutioner: Därmed avses utgifterna för de institutioner som har till uppgift att meddela undervisning och utbildning, liksom utgifterna för icke-undervisande institutioner, till exempel institutioner engagerade i administrationen av utbildningsväsendet.

Humankapital: Produktionsresurser i arbetskraft, kompetenser och kunskaper.

ISCED: står för *International Standard Classification of Education*, ett av UNESCO i början av 1970-talet framtaget mätinstrument för klassificering av läroplaner med hänsyn till nivå.

Partnerländer: Därmed avses de länder som deltar i OECD:s och UNESCO:s internationella utbildningsredovisningssystem med särskilda utbildningsindikatorer (*World Education Indicators*, WEI), nämligen Argentina, Brasilien, Chile, Kina, Egypten, Indien, Indonesien, Jamaica, Jordanien, Malaysia, Paraguay, Peru, Filippinerna, Ryska Federationen, Sri Lanka, Thailand, Tunisien, Uruguay och Zimbabwe. Därtill kommer Israel, som har observatörsstatus i OECD:s aktiviteter på utbildningsområdet.

Skoltid: Därmed avses längden av den formella utbildning som ett femårigt barn kan förväntas vara engagerat i under sin livstid.

Med begreppet **universitets- och högskoleutbildning** avses *dels* det som ISCED kallar för *programmes at level 5A*, dvs. utbildningar som till stor del är teoribaserade och utformade för att ge vederbörande tillräckliga kvalifikationer för att antagas till avancerade forskningsprogram och till yrken med höga kompetenskrav, t.ex. läkare, tandläkare, arkitekt, vari vanligen kandidat- och licentiatgraderna eller deras motsvarigheter igår, *dels* utbildningsprogram som ISCED kallar för *programmes at level 5B*, dvs. utbildningar som i regel är kortare än *programmes at level 5A*, och som är fokuserade på praktiska, tekniska eller yrkesriktade kompetenser för direkt debut på arbetsmarknaden, även om vissa teoretiska grundvalar kan omfattas av ifrågavarande program.

Begreppet **universitets- och högskoleutbildning** används även som gemensam beteckning för alla typer av postgymnasial utbildning, plus avancerad forskarutbildning.

Totala offentliga utgifter för utbildningsväsendet: Därmed avses offentliga (statliga) utgifter för institutioner och offentliga subventioner till enskilda hushåll (t.ex. levnadskostnadsbidrag) och till andra privata rättssubjekt.

Universitetsnivå eller motsvarande: Därmed avses universitets- och högskoleutbildningsnivå enligt ovan.

© OECD 2004

Denna sammanfattning är inte en officiell OECD-översättning.

Reproduktion av denna sammanfattning är tillåten under förutsättning att OECD-copyrighten och titeln på originalpublikationen nämns.

**Flerspråkiga sammanfattningar är översatta utdrag av OECD-publikationer
ursprungligen utgivna på engelska och franska.**

**De finns tillgängliga utan kostnad på OECD Online Bookshop
www.oecd.org/bookshop/**

För mer information, kontakta OECD Rights and Translation unit,
Public Affairs and Communications Directorate.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
Frankrike

Besök vår websajt www.oecd.org/rights/

